

Col·lecció **Experiències de pensament crític a l'aula**

Nº4 / setembre 2025

QUIN PODER TENS TU?

Experiència de situació d'aprenentatge a segon
d'ESO. Institut Escola Marta Mata

Pau Batet i Marina Caireta

êcp escola de
cultura de pau

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Amix Crítix

ACD Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

 **Generalitat
de Catalunya**

Aquesta guia ha estat finalitzada al setembre de 2025. És un document provisional que ens cal ajustar en base a noves experiències d'aula en el marc del grup de treball de professorat [Amix Crítix](#).

Autoria: Pau Batet i Marina Caireta.

Edició: Grup de treball de professorat Amix Crítix. Escola de Cultura de Pau de la Universitat Autònoma de Barcelona.

El contingut d'aquest document és responsabilitat de l'Escola de Cultura de Pau i no reflecteix necessàriament els punts de vista de l'ACCD.

Com citar aquest document: Batet, P.; Caireta, M. (2025) *Quin poder tens tu? Experiència de situació d'aprenentatge a segon d'ESO*. Institut Escola Marta Mata. Grup de treball de professorat Amix Crítix. Escola de Cultura de Pau de la UAB.

Índex de continguts

1. Presentació	4
2. Marc teòric de partida	6
2.1. El concepte de poder	7
2.2. El poder condiona les relacions	8
2.3. Tipus de poders	9
2.4. El poder, perquè tractar-lo amb adolescents	12
3. Encaix curricular	13
3.1. Sabers	13
3.2. Objectius d'aprenentatge, competències, criteris d'avaluació i instruments de qualificació	13
4. Desenvolupament de la situació d'aprenentatge	16
Activitat 1- Les parets no es posen d'acord	17
Activitat 2. El termòmetre	18
Activitat 3. La notícia	20
Activitat 4: Un llapis i dues mans: dibuixa el poder	21
Activitat 5. Diferents significats per una mateixa cosa	22
Activitat 6: "Soc un crack"	23
Activitat 7. Empoderat o no empoderat, aquesta és la qüestió!	24
Activitat 8. Poder, per a què?	25
Activitat 9. Què són les bases de poder?	26
Activitat 10. Biografies	27

Activitat 11. La diana del poder. Cas pràctic.....	28
Activitat 12. Relief maps	30
Activitat 13. Carrera de camells. I tu, des d'on comences?	31
Activitat 14. I jo, quin poder tinc?	34
Activitat 15. Transformem-ho.....	35
Activitat 16. Què i perquè ho hem fet?.....	37
Activitat 17. Cartes del lector.	38
Activitat 18. Les parets protesten.....	38
Activitat 19. El nostre decàleg	39
5. Valoració i conclusions. Punts forts i punts febles	40
6. Bibliografia i referències	44

- *“El poder és la força que tenim per participar de manera plena, creativa i apassionada en les nostres pròpies vides”*

Julie Diamond,

1. Presentació

Julie Diamond es pregunta perquè, si tan complicat és exercir el poder, ningú ens n'ensenyava i menys a fer-ho de forma responsable (Diamond, 2022, p.20). Ens sembla una gran pregunta. El poder està en totes les interaccions entre persones, és a dir, en totes les relacions, és inherent a les persones i als grups, tanmateix n'hi ha molt poca consciència, tot i les conseqüències que això comporta.

La resposta probablement sigui perquè a les generacions anteriors tampoc ningú els en va ensenyar, més aviat al contrari. Parlar de poder sovint és un tema tabú, qüestionar-lo pot atemptar contra les bases de certes jerarquies o estatus existent. Posar en dubte aquests ordres pot generar conflictes. Però diferenciar entre autoritat i autoritarisme, denunciar les pràctiques d'abús de poder, fer aflorar les situacions de privilegi i opressió, i ser conscient de la nostra responsabilitat com a ciutadans, ens ha de donar eines per empoderar-nos i construir una societat més democràtica, justa i pacífica.

En aquest sentit, no educar en el poder és irresponsable. Utilitzar millor el poder per contribuir a crear una democràcia més equitativa depèn de que aprenguem a ser crítics amb la manera com ens relacionem, entenguem quines són les bases de poder de la societat i com funcionen les dinàmiques de poder, analitzem quines han estat les fites i les experiències que ens poden servir com a referents, tinguem la capacitat d'empoderar-nos per a esdevenir ciutadans alineats en uns valors mínims compartits, i desenvolupem una consciència crítica i responsable respecte l'ús que fem del poder quan en tenim.

Alhora, treballar aquest tema amb adolescents, en aquesta etapa tant sensible de construcció de la pròpia identitat, ens sembla que els pot ser de molta utilitat, tant per construir autoestima i empoderar-se personalment en habilitats per a una vida saludable, com per educar en valors per conviure en la diversitat i promoure la pau. Aprofundir en el concepte de poder aporta continguts clau per a la comprensió crítica dels sistemes polítics com la democràcia, la dictadura o els feixisme, entre d'altres. Ens ajuda a educar en el valor de la democràcia, fer-ne un anàlisi crític i obrir possibilitats de millorar-la, ja que la consciència del poder pot ser un element regenerador molt valuós.

A més, tot el professorat exercim rols de poder de clara influència en el nostre alumnat. Aleshores, reflexionar sobre el poder i l'ús que en fem és un bon exercici no només per donar eines per a la vida al nostre alumnat, sinó també per créixer nosaltres, les persones adultes que eduquem, siguem mestres, educadores d'extraescolars o familiars.

Elaborem aquesta material pedagògic amb la intenció, tant de formar-nos com a docents, com de promoure la formació de l'alumnat. Partint d'un enfocament metodològic socioafectiu, pretenem aproximar-nos al concepte de poder posant el focus en la construcció de la identitat individual i col·lectiva i les relacions que establim en l'entorn proper de la classe, per establir paral·lelismes entre els conceptes i actituds que hàgim observat en aquesta primera part amb els mecanismes que regeixen el món que ens envolta. En conclusió, ens sembla un contingut estratègic, alhora que poc tractat, per educar en les competències transversals de ciutadania democràtica i consciència global, personal i social, i d'emprenedoria.

En aquest document presentem una situació d'aprenentatge realitzada amb els dos cursos de segon d'ESO de l'Institut Escola Marta Mata de Torelló, en el marc de l'àrea de ciències socials, durant el curs 2024-2025. Aquesta situació d'aprenentatge ha estat elaborada pel Pau Batet, amb el suport de la Marina Caireta i del Grup de Treball de docents de ciències socials i valors [Amix Crítix](#), en el marc del qual s'ha elaborat. Aquesta situació d'aprenentatge es correspon amb la part I d'un projecte més ampli adreçat a generar materials per educar en el concepte de PODER, tant a nivell personal i grupal, per aprendre sobre el seu ús i impactes a nivell local i microsocial (part I que us presentem), com polític i econòmic, per aprendre sobre com influeix i què fer-ne a nivell macrosocial i global (part II). Això fa que el document que teniu entre mans sigui provisional, a l'espera de revisar i millorar la primera part i dissenyar i experimentar la segona, per acabar amb una proposta pedagògica completa que faciliti tractar el tema del "poder" a l'aula de socials.

Organitzem el document iniciant el primer capítol amb un marc teòric breu per situar-ne els continguts i contextualitzar la proposta, un segon capítol amb orientacions per facilitar-ne l'encaix curricular, un tercer bloc on desenvolupem les activitats amb la intenció de facilitar-vos-en l'aplicació (adjuntem tots els materials i fitxes utilitzades per l'IE Marta Mata). Seguidament incloem una breu explicació de com hem enfocat l'avaluació. Afegim també un apartat de reflexió crítica sobre com ens ha anat l'aplicació on expliquem què ens ha funcionat i què milloraríem. Acabem adjuntant-vos la bibliografia i referències que hem utilitzat, per si us son d'interès, i aquells annexos que considerem us poden ajudar.

Per nosaltres ha estat un repte l'elaboració i implementació d'aquesta proposta pedagògica, desitgem us sigui d'interès. I si us animeu a aplicar-la a la vostra aula, amb tots els canvis i adaptacions que considereu, estarem molt agraïts si ens compartiu com us ha anat, ens ajudarà a millorar-ho. Alhora, si teniu dubtes ens podeu contactar, ens trobareu a pbatet@gmail.com, marina.caireta@uab.cat.

Taula 1. Descripció general

DESCRIPCIÓ GENERAL	
Pregunta/es guia	Quin poder tens tu?
Nivell	3r d'ESO, 4t d'ESO
Temporització	- Apartats A,B,C,D- 12 hores aproximadament. - El temps que hem marcat per cada activitat és orientatiu i és bo adaptar-ho a les necessitats de cada grup.

	No cal fer totes les activitats: podeu seleccionar activitats dels diferents apartats per tal d'adaptar-ho a les possibilitats, tant pel que fa al grup com pel que fa al marc horari.
Context de partida, repte inicial	Opció 1- Una enquesta recent (2025) afirma que el 25% dels joves d'Espanya d'entre 18-26 anys creu que un règim autoritari és justificat en certes circumstàncies. Opció 2- En el baròmetre mundial de la Open Society Fundations, setembre 2023, de 36.000 joves enquestats de 30 països, només 57% menors 36 anys prefereixen viure en un país democràtic- Article Davant d'ambdues informacions, com ens posicionem nosaltres? Com respondríem a aquesta afirmació? Ho investiguem per publicar el nostre propi article.
Objectius	- Entendre el significat de poder i identificar les seves bases. - Analitzar de quina manera utilitzem les nostres bases de poder per posicionar-nos i prendre decisions en el nostre entorn. - Conscienciar a l'alumnat del seu paper com a ciutadania amb drets i responsabilitats. - Detectar i denunciar actituds i mesures pròpies de l'autoritarisme i l'ús abusiu del poder per evitar-ne les conseqüències.
Productes finals	Article d'opinió o entrevista a la premsa local.
Propostes d'acció. Transferència al centre educatiu i a l'entorn	Proposta de millora de la participació democràtica a la classe/centre (alguns exemples serien actualitzar acords d'aula, elaborar i aplicar un decàleg de com fer debats o assemblees d'aula, introduir aquesta mirada a la dinamització de patis, integrar el tema en algun servei comunitari, integrar-ho en les tutories individuals o de grup, etc.).

2. Marc teòric de partida

Com esmentem a la presentació, les interaccions personals i la construcció de la societat està travessada per relacions de poder. Aquest, és inherent a la condició humana, cada dia l'utilitzem per a prendre decisions i interactuar amb el nostre entorn. El poder no és bo ni dolent, simplement és, ens pot permetre transforma la nostra realitat i créixer personalment i col·lectivament.

La qüestió és: com l'utilitzem? Quines conseqüències se'n deriven? En tenim consciència? Tothom pot exercir el poder? Algú ens ha ensenyat a utilitzar-lo? Sabem quines son les bases de poder que podem desenvolupar per esdevenir persones crítiques, empoderades i promotores d'una societat justa, democràtica i pacífica?

En aquest apartat introduïm un breu marc teòric que esperem us serveixi d'orientació per començar a buscar respostes a totes aquestes preguntes, tant vosaltres com el vostre alumnat.

2.1. El concepte de poder

Tradicionalment es tendeix a concebre el poder de forma molt binària, bo o dolent, domini o submissió, els de sobre i els de sota. La construcció d'aquest imaginari simplificat ha suposat que per un costat, la capacitat d'imposar la pròpia voluntat o els interessos personals pugui ser vist com el criteri per a mesurar l'èxit personal. Per altre costat, parlar sobre el poder, en molts àmbits ha esdevingut un tabú, ja sigui perquè l'associem a desigualtats, violència, imposició, etc., o perquè ens dona la sensació que pot desestabilitzar jerarquies que a hores d'ara ens són funcionals.

Aquesta comprensió extremadament simplista ens dificulta posar la mirada en d'altres aspectes que ens poden ajudar a ser molt més conscients de la importància de ressignificar el concepte de poder. Es tracta d'un concepte complex, dinàmic i multidimensional que impregna i condiona la nostra vida social i relacional, bàsic per construir societats justes i equitatives i, per tant, és un contingut clau per educar per la pau, la justícia global i la ciutadania democràtica.

El concepte de *poder* ve del llatí “*posere*” que vol dir “ser capaç de”. Hi ha múltiples definicions i interpretacions proposades des de diferents disciplines. Moltes reforcen la idea de domini/submissió, per exemple Max Weber, el sociòleg alemany, defineix el poder com “l'habilitat d'imposar la pròpia voluntat als altres tot i que s'hi resisteixin” (citat per Diamond, 2022, p.8). Nosaltres ens decanem més per definicions que contribueixin a orientar-nos en com superar violències, transformar conflictes de forma justa i pacífica, i en definitiva, créixer personalment i evolucionar col·lectivament.

Des d'una perspectiva d'acció no violenta Mario López Martínez (s/d) parla del poder com “força, potència o capacitat per a produir determinats efectes”. Una altra idea central és la que proposava Martín Luther King, Jr. que va definir el poder com “l'habilitat d'assolir un propòsit. Si és o no és bo o dolent depèn del propòsit” (Grassroots Policy Project, citat per Venklase & Miller, 2002, p.39), és a dir, cal impregnar el poder de valors i fer-ne un ús ètic.

Julie Diamond va més enllà i planteja la necessitat d'analitzar el concepte de poder des d'una mirada més àmplia molt lligada a les actituds i aptituds personals i a la construcció de les relacions interpersonals. Diamond defensa el **poder, “utilitzat de forma responsable i eficaç, com l'habilitat d'impactar i influenciar a través de diversos i imprevisibles contextos amb legitimitat, cooperació i acord dels altres, implícit o explícit, per a un bé comú major”** (Diamond, 2022). En aquest material partim d'aquesta definició perquè entenem que expressa la complexitat del concepte i la necessitat de saber-ne fer un ús conscient i ètic, element clau per promoure la pau i la justícia. Per fer-ho, Diamond, ens parla de les diferents maneres que tenim de construir el nostre propi poder, i de com és d'important ser conscients sobre quines bases es construeixen les nostres relacions. Com ja abordarem més endavant, la capacitat d'influir i de decidir, i per tant de tenir poder, ve condicionada per molts factors:

personals, posicionals, contextuals i de situació.

El poder, present en qualsevol relació, és inevitable, dinàmic, contextual, fluctuant i genera impacte en les persones, les relacions, els grups i els objectius que unes i altres es proposin aconseguir. El poder té el potencial d'iniciativa, convenciment i creativitat per impulsar grans fites i canvis, alhora comporta riscos, provoca dinàmiques violentes difícils de controlar que quan més centralitzat és més s'aguditzen. L'impacte social de no saber extreure'n el potencial i evitar-ne els riscos és enorme. Aquesta situació d'aprenentatge busca educar en la consciència del poder, del seus riscos i impactes, i de com fer-ne un ús ètic i humanitzador en benefici de tots i totes.

2.2. El poder condiciona les relacions

Així doncs, si qui té el rol de poder vol utilitzar-lo de forma conscient i ètica, cal que conegui i reflexioni sobre les dinàmiques de poder perquè sinó és difícil evitar les dinàmiques negatives que aquest amaga. Els motius d'aquestes dinàmiques negatives són diversos: d'una banda qui està per sota no pot desvincular la persona del poder que aquesta ostenta i la percep esbiaixadament des del filtre de les "ulleres del poder" (Diamond, 2022), és a dir, amb admiració i/o temor, sense atrevir-se a dir allò que realment pensa sinó només allò que creu que qui mana vol escoltar (no sent prou confiança per dir-ho ni vol prendre riscos de que l'altre la mal interpreti). La raó és que qui té menys poder sovint té interessos importants en joc condicionats per aquesta relació, això fa que inconscientment prioritzi els propis interessos en detriment de la qualitat de la relació amb la persona amb poder i dels encàrrecs que aquesta li faci. Algun exemple pot ser preservar el lloc de treball al tractar amb el cap o director en contextos laborals, o -en l'àmbit educatiu- buscar una bona nota final al decidir com adreçar-se a la persona docent que m'ha d'avaluar. També pot ser que algú vegi a qui té poder des de l'ambició de que l'ajudi a aconseguir algun objectiu personal concret, com per exemple que l'apadrini per ascendir o progressar en un equip o projecte.

De l'altra, qui té el poder molt sovint no percep -i per tant no és conscient- d'aquesta dinàmica, no té la sensació de que no confien en ell o ella i de que, per exemple, no li estan donant informació de prou qualitat, imprescindible per prendre les millors decisions i governar bé l'equip i els encàrrecs que aquest equip hagi d'impulsar. Complementàriament, a causa del què i com li diuen les coses les persones subordinades -edulcorant i esbiaixant la informació pels motius nombrats-, sumat a acostumar-se a prendre decisions sense que li qüestionin, fa que qui ostenta el poder se senti més segur del compte, parli amb gran assertivitat des d'aquesta seguretat, quan algú el confronta es molesti i no escolti amb qualitat, i se li redueixi la capacitat d'empatia. Tot plegat comporta informacions maquillades i -conseqüentment- percepcions esbiaixades en qui exerceix el poder, que fàcilment desemboquen en males decisions, sortint-ne tothom perjudicat.

Sumat a això, sovint no s'escolten totes les veus per igual en funció de si les persones que opinen estan alineades o no amb els valors i normes del grup. Això fa que algunes veus siguin més escoltades que altres per motius poc justos com poden ser l'edat, el gènere, l'expertesa, el to de veu o l'origen, entre d'altres, perdent oportunitats d'innovació i creixement. Sovint qui està al marge del que es considera "normal, valuós, interessant o raonable" -a part de patir

l'exclusió- és qui té capacitat d'aportar idees més diferents, creatives i que obren les possibilitats més innovadores i beneficioses per a tothom.

Aquesta dinàmica no només es dona a nivell de relacions personals, sinó també de grup. Un grup poderós i privilegiat es tanca en si mateix, no escolta altres grups, limita la gent que en pot formar part a aquella que compleix els requisits i es tanca a rebre retroalimentació externa i, per tant, a créixer i evolucionar. El poder genera privilegi i comoditat, i per tant resistència al canvi, es prioritza -sovint inconscientment- preservar l'*status quo* posant els interessos del propi grup per sobre dels col·lectius, amb poca consciència de l'impacte que això té en un context d'interdependència mútua, tan en equips o grups petits com a nivell global d'humanitat i biosfera.

2.3. Tipus de poders

Per altra banda, com anunciàvem, no hi ha un sol tipus de poder, n'hi ha molts i fàcilment esdevé contextual, dinàmic i canviant. És a dir, sovint no depèn de la persona que l'ostenta sinó del rol que aquesta hi ocupa, de com el grup la consideri en funció dels valors i normes culturals que hi imperin, de com de reconeguda i integrada estigui la persona dins del grup, de les necessitats del grup en un moment donat, etc. Per exemple dins d'un mateix equip donarà poder ser el cap, o potser si viatgem a un país estranger donarà poder ser l'única persona que en sap l'idioma tot i no ser el cap, o saber informàtica si cal solucionar un problema d'ordinadors, o saber mediar en conflictes si n'ergeix algun. Depenent de la situació i del moment el poder pot variar entre les persones tot i ser les mateixes, es pot anar reequilibrant continuadament. És a dir, per fer un bon ús del poder ajuda saber llegir el context, adaptar-s'hi i identificar els recursos que es poden posar en joc per respondre a les necessitats de les persones i del grup de la millor manera. Ens hi pot ajudar entendre els diversos tipus de poder.

Hi ha nombroses classificacions del poder en funció del punt de vista des del que l'analitzem (segons si el considerem una habilitat, un comportament, què l'origina, quin ús en fem, etc.). És a dir, no hi ha un sol tipus de poder sinó diversos que es poden compaginar simultàniament o no. Des del punt de vista del poder com a element relacional generador de justícia social en un grup, diferenciem i posem el focus en:

- **Poder personal o psicològic:** ve donat per les qualitats i habilitats d'una persona apreciades per la resta perquè faciliten l'evolució del grup i el bon ambient social. El dona desenvolupar habilitats com la comunicació assertiva i empàtica, l'autoconsciència, saber transformar conflictes pacíficament, permetre's mostrar vulnerabilitats, solucionar problemes, crear bon ambient, donar suport emocional, tenir experiències de vida, etc. És a dir, saber construir relacions respectuoses i equitatives alhora que saber afrontar crisis, resoldre problemes, aportar solucions constructives i ajudar a avançar.

- **Poder posicional:** és aquell que dona el càrrec, el rol. Si em toca dirigir un equip tinc capacitat de decisió sobre les altres persones de l'equip perquè estic exercint un càrrec, si soc mestre em correspon liderar i dirigir el grup classe perquè forma part de la meua feina, del meu rol. El poder pertany al rol, no a la persona que l'exerceix, per tant si em treuen el

càrrec perdo el poder, aquest es queda amb el rol i a partir d'aleshores el poder queda en mans de la nova persona que l'assumeix.

- **Poder contextual:** el poder pot venir donat per molts elements (tenir informació, una habilitat, un recurs -diners, terres, eines, etc.-, tenir coneixement del grup i dels codis interns i comunicatius d'aquest, etc.). No és un poder que va amb la meua persona sinó que depèn de les circumstàncies del context, ja sigui perquè soc expert en alguna cosa que el grup necessita en un moment donat (quan ho deixi de necessitar desapareixerà el meu poder), o perquè encaixo bé en el grup, perquè hi pertanyo des de fa temps, tinc vincles forts i en conec els codis, etc. (en aquest grup tinc poder però en un altre grup similar on no es donen aquests elements puc no tenir-ne gens). Un exemple podria ser si vaig a un acte social on m'han convidat però no conec ningú i ningú m'acull em sento amb poc poder (segurament em situaré en un racó discret i interactuaré poc, més aviat observaré), però si soc metge i de cop algú es fa mal i intervenció ajudant-lo, de cop el grup segurament m'atorgarà poder, em faran cas, em situaran al centre i provablement, quan la intervenció acabi, se'm facilitarà la conversa i la integració.

- **Poder polític-social:** aquest va vinculat a l'estatus social que atorga respondre a certes característiques considerades categories socials valuoses i dominants en un entorn sociocultural concret. Aquestes poden respondre a característiques físiques, culturals o ideològiques com el color de pell, el gènere, el nivell econòmic, la religió o la ideologia, moltes d'elles no escollides ni assolides a partir de mèrits propis, sinó adquirides per naixement (ètnia, cultura, nacionalitat, classe social, gènere, orientació sexual, etc.) (veure taula 2). Això implica que hi ha persones que gaudeixen de més o menys privilegis segons l'atzar, el que sovint desencadena situacions injustes amb conseqüències en les persones i les societats. Diamond i Mindell introdueixen, el concepte de RANG com a sinònim de poder quan volen posar èmfasi en la seva relativitat i dinamisme en funció de la jerarquia de poders existents en cada context, el defineixen com la "suma de privilegis que una persona té" (Mindell, 2004, p.36). L'ús de la paraula rang el considerem particularment interessant en el poder polític-social perquè és potser el tipus de poder més aleatori, ja que no depèn de la persona que el sosté, sinó de com la perceben les altres persones en relació a aquelles qualitats que el grup valora.

És a dir, qui neix en la part afavorida de les categories socials disposa de major poder polític-social, el que li suposa majors privilegis. El privilegi està sovint invisibilitzat perquè el grup social privilegiat determina les normes socials en base a les seves pròpies característiques i valors, als seus privilegis, i per tant esdevenen "la normalitat". Les persones amb privilegis activen mecanismes psicològics de defensa, com generar mites que justifiquin i legitimin els seus privilegis i les desigualtats que generen, o estigmatitzar i menysvalorar els qui no els tenen, incrementant així l'abús de poder. Tal és la pressió, que sovint les persones que no els tenen acaben acceptant com a justos i naturals la diferència d'estatus i els mites que la sustenten.

Tanmateix, sovint també passa que qui té el privilegi no el percep però qui no el té l'identifica amb claredat perquè sent la injustícia. Quan això passa, quan els col·lectius oprimits, perceben la diferència d'oportunitats i reclamen equitat, i sobretot si ho fan amb algun tipus d'acte violent (violència directa), sovint se'ls sanciona sense tenir en compte ni valorar la distribució de rangs. Si aquesta es considerés, implicaria que la comunitat i l'administració

pública reconeguessin que hi ha col·lectius que pateixen opressions de manera sistemàtica i sistèmica (violència cultural i estructural), i que amb la falta de resposta a les seves demandes es reafirma l'espiral d'abús de poder des del privilegi. Aquest és un element clau en les societats, la seva evolució i història, plenes de lluites de poder, massa sovint a través de la violència.

Kimberlé Williams Crenshaw, bevent dels plantejaments dels moviments feministes afroamericans de mitjats segle XX a EEUU, del que formava part, introdueix el concepte d'INTERSECCIONALITAT (1989). La mirada interseccional busca facilitar l'anàlisi de com afecta el tracte privilegiat o discriminatori a les persones en funció de si responen a unes o altres categories socials des de les expressions que atorguen poder (privilegis) o les que en treuen (opressions), sobretot quan en una mateixa persona se sumen diverses categories discriminatòries simultàniament. Es planteja des de la voluntat de contribuir a prendre consciència de com les discriminacions impacten en les persones de manera diversa (segons la combinació de categories discriminatòries) i buscar alternatives a aquestes injustícies.

Taula 2. Criteris que atorguen més o menys privilegis en les societats occidentals com la nostra.

Color de pell	Quan més clara és la pell més rang, quan més fosca menys rang.
Nivell econòmic	Quan més rica és una persona més rang té. Les persones sense llar tenen el menor rang.
Gènere	Els homes solen tenir més rang social que les dones i aquestes més que les persones transgènere, sovint notòriament marginades.
Orientació sexual	Bona part de la societat considera les persones heterosexuales més confiables que les homosexuals.
Educació	Quan més estudis reglats més rang. Les persones amb estudis superiors son més valorades que les que tenen pocs estudis.
Religió	A cada país hi ha una o diverses religions amb més pes. En el cas de Catalunya la religió Catòlica és i ha estat la dominant.
Edat	La joventut és admirada, però les persones d'edat mitjana avançada tenen més punts per ser elegides líders. Els infants i les persones ancianes són sovint ignorats.
Experiència	Es considera més l'expertesa que l'experiència. A occident l'edat avançada no equival a saviesa o experiència. Les persones més valorades son les persones que demostren expertesa a partir d'haver ocupat llocs destacats en els seus respectius camps, en detriment de considerar que una edat avançada equival a saviesa o experiència.
Professió	Els treballs que confereixen més estatus sovint requereixen més estudis o un major desenvolupament de l'hemisferi esquerre.
Salut física i estètica	Els cossos atlètics en perfecte estat atorguen un rang superior.

Salut mental i Psicologia	Es dona més rang a les persones poc emotives, equilibrades i que no s'excedeixen, en oposició al temperamental i descontrolat poc interessat en la seguretat. Per exemple tens rang si ets un professor de psicologia, però si visites a un psicòleg o a un psiquiatre estàs sota sospita. Igualment les persones que han estat en un hospital psiquiàtric o que prenen medicaments tenen menys rang cultural que d'altres.
---------------------------	---

Font: pròpia adaptada de Mindell (2004)

És responsabilitat de qui té poder, des de la consciència d'interdependència i l'ètica de la justícia social crear les condicions estructurals i d'habilitats relacionals per trencar aquestes dinàmiques. És a dir, utilitzar el poder èticament i amb consciència per crear condicions de participació política i de relacions respectuoses i justes.

2.4. El poder, perquè tractar-lo amb adolescents

En conclusió, totes les persones i grups tenim més o menys poder i influïm en el nostre entorn, tot i que sovint en som poc conscients, tan del poder que tenim com de com l'utilitzem i com podríem potencialment utilitzar-lo. Alhora, quan més centralitzat està el poder més dinàmiques negatives emergeixen en detriment de tothom, és estratègic aprofundir en el desenvolupament de models de governabilitat on es busqui una distribució del poder equitativa, de forma explícita i conscient, potser la democràcia representativa no és suficient, però el potencial de la democràcia profunda i inclusiva per atendre les necessitats de les persones envers els totalitarismes excoents és enorme. El poder es pot educar, cal saber-lo exercir en benefici del col·lectiu, el que implica dos elements: desenvolupar capacitats (saber conviure amb la diversitat, donar espai a totes les veus, escoltar i regular les emocions, i confrontar les discrepàncies); i construir un sistema de valors que garanteixi fer-ne un ús cooperatiu i comunitari. Cal desenvolupar l'autoconsciència del poder i de l'ús que se'n fa. L'adolescència és una edat interessant per fer-ho, tan per capacitat de comprensió, com pel moment evolutiu de desenvolupament de la identitat i d'un sistema propi de valors, i de confrontació amb el món adult. Alhora, ens trobem amb aules amb alumnat molt divers on treballar una mirada interseccional del poder des d'un enfocament socioafectiu, ens pot ajudar a treballar la cohesió de grup i la convivència en la diversitat. Així ho hem experimentat a l'IE Marta Mata.

En un grup classe, el poder, impacta en el clima a l'aula, en les decisions que es prenen, en la capacitat de seguir aprenent, en l'autopercepció, en la participació, en les dinàmiques de comunicació, en definitiva en el tipus de relacions que s'estableixen i es construeixen entre tots els membres del grup. Ser conscient de com ens influeixen les dinàmiques de poder, aprendre a cultivar aquells aspectes que ens poden empoderar i aprendre a construir un poder més coral són aspectes de gran ajuda, tant per la cohesió de grup com per facilitar la comprensió de continguts clau de les Ciències Socials.

3. Encaix curricular

3.1. Sabers

Taula 3. Sabers curriculars

SABERS <i>Els objectius d'aprenentatge promouen la mobilització dels següents sabers:</i>		
ÀMB. MATE-RIA	BLOC TEMÀTIC	SABERS
C.S	Desigualtats i justícia social	Identificació de les desigualtats i injustícies en el context local i global.
C.S	La construcció de les democràcies	Interpretació dels processos d'evolució i d'involució i dels reptes pendents de l'actual democràcia.
C.S	Sistemes econòmics i desigualtat	Anàlisi crítica de les noves formes de subordinació econòmica i cultural.
C.S		Identificació de les principals fites de les lluites socials i laborals contemporànies i els reptes pendents de l'estat del benestar.
C.S	Dignitat humana i drets universals	Debat dels problemes que afecten la dignitat de les persones, superant estereotips i prejudicis.
C.S	Cultura i inclusió	Participació en mesures i accions a favor de la igualtat i de la plena inclusió.
C.S	Ciutadania i compromís cívic	Reconeixement del caràcter inacabat de la lluita pels drets humans i la democràcia.
C.S	Benestar i sensibilitat	Expressió de les emocions a partir d'un concepte assertiu sobre la pròpia imatge i de la sensibilitat i el respecte per la diversitat.
C.S		Superació dels estereotips i els prejudicis i actitud oberta per incorporar les experiències i sabers dels altres.

3.2. Objectius d'aprenentatge, competències, criteris d'avaluació i instruments de qualificació

Taula 4. Objectius, competències i eines d'avaluació.

OBJECTIUS D'APRENENTATGE - COMPETÈNCIES – CRITERIS AVALUACIÓ – INSTRUMENTS QUALIFICACIÓ				
OBJECTIUS D'APRENENTATGE	CRITERIS D'AVAUACIÓ	COMPETÈNCIA	CRITERI AVALUACIÓ CURRÍCULUM	INSTRUMENT DE QUALIFICACIÓ
<i>Per tal de</i>	<i>Sabrem que l'alumnat ha</i>	<i>Quina competència estem</i>	<i>Quin criteri d'avaluació</i>	<i>Quin</i>

<i>resoldre amb el projecte, l'alumnat ha d'aprendre a ...</i>	<i>assolit l'objectiu si és capaç de ...</i>	<i>qualificant?</i>	<i>estem mesurant?</i>	<i>instrument permet qualificar si l'alumnat ha assolit l'objectiu?</i>
Analitzar dades i gràfics per extreure conclusions	Seleccionar i sintetitzar la informació per explicar quin és el grau de suport de la població jove a un govern autoritari. Interpretar la informació i explicar-ne les conseqüències per la vida de les persones en un sistema democràtic incorporant vocabulari propi de les C.S i els indicadors de democràcia.	C.CS.1 Cercar i tractar informació que permet interpretar el present i el passat, aplicant els procediments de la recerca històrica i geogràfica a partir de l'anàlisi crítica de dades procedents de fonts analítiques i digitals, per transformar-ho en coneixement i comunicar-ho a través de diferents formats.	1.1 Desenvolupar estratègies de cerca, tractament i organització de la informació per a la resolució de demandes relacionades amb fets i processos rellevants del present i del passat. 1.2 Establir connexions i relacions entre els coneixements i les informacions adquirides, elaborant síntesis interpretatives i explicatives, mitjançant informes, estudis o dossiers que mostrin un avenç en els aprenentatges assolits.	Activitat 3. La notícia Activitat 17. Cartes al lector
Ser crític amb les desigualtats d'oportunitats	Utilitzar una mirada interseccional per analitzar les desigualtats d'oportunitats per ser crític amb els prejudicis i les estructures que les perpetuen.	C.CS. 2 Indagar i argumentar a partir de problemes socials rellevants, locals i globals, per desenvolupar un pensament crític i respectuós amb les diferències, que contribueixi a la construcció de la identitat individual i col·lectiva i a la consecució d'un present i un futur més just i inclusiu. C.C.2 Analitzar i assumir els principis i valors que emanen del procés d'integració europeu, de l'ordenament jurídic de l'Estat espanyol i de Catalunya i dels drets humans i de l'infant, participant en activitats comunitàries, com la presa de decisions o la resolució de conflictes, amb actitud democràtica, respecte per la diversitat, i compromís amb la igualtat de gènere, la cohesió social, el desenvolupament sostenible i la ciutadania mundial.	2.3 Construir la identitat individual i col·lectiva en el context del món actual, dels seus reptes i conflictes, des d'una perspectiva crítica, sistèmica i global, tot reconeixent la diversitat com a element enriquidor de la convivència. 2.3. Exposar amb criteri algunes problemàtiques que afectin els drets de determinats col·lectius per mitjà de la participació activa i compromesa, individualment i en equip, en projectes socials i cívics que comportin la defensa d'aquests drets (C.C)	Activitat 12. Relief maps
Conèixer, valorar i ser	Reconèixer les actituds, els mecanismes i les propostes	C.CS.5 Analitzar de forma crítica els mecanismes que	5.1 Assumir els valors democràtics en la	Activitat 3. La notícia

crític amb el sistema democràtic.	d'acció que poden afavorir la convivència democràtica en el nostre entorn proper. Valorar la construcció d'una democràcia plena mitjançant els indicadors democràtics reconeixent quins són els riscos i les oportunitats de millora.	han regulat la vida de les societats al llarg de la història fins a l'actualitat i la construcció dels sistemes democràtics per participar de manera respectuosa i compromesa en activitats comunitàries que promoguin la convivència, la cohesió social i l'equitat.	convivència escolar i de l'entorn, fent propostes constructives i rebutjant situacions injustes i discriminatòries. 5.4 Reconèixer els desafiaments de les modernes democràcies per a l'exercici d'una ciutadania activa, compromesa, participativa i inclusiva.	Activitat 11. La diana del poder Activitat 19. El nostre decàleg Activitat 17. Cartes al lector
Ressignificar el concepte de poder diferenciant les diferents bases de poder sobre les que se sustenta.	Valorar les conseqüències de definir el poder des d'una mirada autoritària o democràtica per a posicionar-se com a ciutadans compromesos amb la llibertat, la igualtat d'oportunitats i la cultura de pau, Diferenciar les bases de poder personal, social, posicional i contextual per reconèixer les pròpies i les alienes i com s'exerceixen.	C.CS.5 Analitzar de forma crítica els mecanismes que han regulat la vida de les societats al llarg de la història fins a l'actualitat i la construcció dels sistemes democràtics per participar de manera respectuosa i compromesa en activitats comunitàries que promoguin la convivència, la cohesió social i l'equitat.	5.4 Reconèixer els desafiaments de les modernes democràcies per a l'exercici d'una ciutadania activa, compromesa, participativa i inclusiva.	Activitat 4. Un llapis i dues mans. Activitat 5. Diferents significats per a una mateixa cosa. Activitat 10. Biografies Activitat 17. Cartes al lector Activitat 18. Les parets no es posen d'acord
Participar activament en projectes que promoguin una ciutadania democràtica.	Denunciar les problemàtiques que pateixen determinats col·lectius i fer propostes concretes per vetllar per a evitar-ne les causes en l'entorn proper. Proposar mesures per a aprofundir en la cultura democràtica del centre i de la classe.	C.C.2 Analitzar i assumir els principis i valors que emanen del procés d'integració europeu, de l'ordenament jurídic de l'Estat espanyol i de Catalunya i dels drets humans i de l'infant, participant en activitats comunitàries, com la presa de decisions o la resolució de conflictes, amb actitud democràtica, respecte per la diversitat, i compromís amb la igualtat de gènere, la cohesió social, el desenvolupament sostenible i la ciutadania mundial.	2.2. Participar de manera activa i compromesa en l'organització i desenvolupament de projectes comunitaris, que fomentin la reflexió crítica i la millora de les habilitats socials necessàries per treballar en equip i contribuir a la construcció d'una societat més lliure, justa, equitativa i cohesionada. 2.3. Exposar amb criteri problemàtiques que afectin els drets de determinats col·lectius per mitjà de la participació activa i compromesa, individualment i en equip, en projectes socials i cívics que	Activitat 13. Carrera de camells Activitat 16. Metacognició i avaluació del projecte. Activitat 17. Cartes del lector Activitat 18. Les parets protesten Activitat 19. El nostre decàleg

		CC3. Analitzar i comprendre problemes ètics fonamentals i d'actualitat, considerant críticament els valors propis i aliens, i desenvolupant els seus propis judicis per afrontar la controvèrsia moral amb actitud dialogant, argumentativa, respectuosa i oposada a qualsevol tipus de discriminació o violència masclista, LGTBIfòbica, racista o capacitista o fonamentalisme ideològic.	comportin la defensa d'aquests drets 3.2. Adoptar un paper actiu i compromès en la lluita per la superació d'estereotips i prejudicis, perquè totes les persones puguin desenvolupar les seves aspiracions.	
Ser capaç de compartir diferents punts de vista per tenir una visió més complexa de la realitat.	Mantenir una comunicació no violenta per expressar les pròpies idees i escoltar les dels altres mantenint una posició oberta per a dialogar constructivament i ampliar la nostra comprensió de la realitat.	CPSAA 3. Comprendre proactivament les perspectives i les experiències dels altres i incorporar-les al seu aprenentatge per participar en el treball en grup distribuint i acceptant tasques i responsabilitats de manera equitativa i cooperativa.	3.1. Emprendre accions, de forma proactiva, que mostrin comprensió i respecte per les emocions, perspectives i experiències dels altres valorant la diversitat mitjançant estratègies de comunicació efectiva, activa i empàtica.	Durant totes les activitats hi ha espais per al diàleg on es poden recollir i fer visibles les evidències.

Les activitats 16, 17, 18, 19 són diferents propostes de metacognició i d'avaluació. La columna d'instruments d'avaluació recull les propostes d'activitats on podem mesurar el grau d'assoliment dels objectius però no és necessari utilitzar-les totes per qualificar l'evolució.

4. Desenvolupament de la situació d'aprenentatge

En aquest apartat descrivim la seqüència d'activitats realitzada amb els dos grups de segon d'ESO de l'Institut Escola Marta Mata, organitzada com a situació d'aprenentatge (SA) a l'aula de ciències socials al llarg de 12 hores durant els mesos d'abril i maig del 2025. Amb aquesta descripció busquem facilitar a tot aquell professorat que tingui interès poder-la reproduir. Per això organitzem aquesta sistematització per activitats, entenent que aquestes es poden allargar més o menys segons les converses que genereu. Procurem posar aquella informació mínima per poder fer un material amè a la lectura, sense descuidar facilitar-vos la informació necessària perquè la pugueu implementar amb comoditat, ampliable a partir dels enllaços complementaris adjunts.

Dividim les activitats en 4 blocs: 1. Presentació del projecte; 2. Què entenem per poder; 3. Tothom ha de tenir poder? 4. Tipologies i bases de poder. Cada activitat conta amb un requadre de dades resum: objectius per orientar sobre la intenció educativa que volem assolir, idees clau per centrar els continguts a transmetre, tipus d'espai, agrupacions previstes, material necessari i estimació del temps. Seguidament a la descripció detallada de l'activitat, afegim aquelles recomanacions que ens sembla que us poden ajudar i enllacem les fitxes didàctiques utilitzades amb l'alumnat. També afegim la font d'on hem tret l'activitat en cas que no l'hàgim dissenyada nosaltres.

BLOC 1: Presentació del projecte

Activitat 1- Les parets no es posen d'acord

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
1	. Presentar la SA. . Vincular el tema a tractar amb el dia a dia de l'alumnat. . Valorar la importància de parlar sobre el poder. . Recollir idees prèvies.	Concepte de poder	Classe amb espai per a caminar, llegir de peu i fer reflexió individual. Rotllana per fer la reflexió.	. Frases . Fitxa 1 (Fitxa treball per l'alumnat 1) . Dinàmica del Baròmetre de valors	30-40 min

Descripció

Pengem [frases](#) per la paret de la classe relacionades amb el poder però sense dir exactament

la paraula, algunes a favor de que hi hagi un poder més fort, altres denunciant la manca d'igualtat o democràcia. Els demanem que caminin per la classe individualment i en silenci durant 5 minuts llegint les frases. Quan falti poc per acabar-se el temps, els demanem que escullin un parell de frases que els hagin ressonat, tant perquè hi estiguin d'acord com perquè hi estiguin en contra o els faci dubtar.

Quan tothom tingui les frases ens posem en rotllana i obrim diàleg. Convidem a llegir unes quantes frases. Podem demanar que es posicionin a favor o en contra, o que busquin frases que plantegin idees similars, o el contrari, visions oposades. El que és important és que el diàleg ens ajudi a construir idees prèvies sobre el tema i a connectar les frases amb el nostre dia a dia. Finalment demanem quin és el denominador comú de totes les frases. Quin és el tema que tractarem? Per què creuen que és un tema que genera tants comentaris? Pot ser interessant parlar-ne? Observem si són capaços de reconèixer relacions de poder com les que descriuen les frases.

Després de fer aquesta primera part, els demanem que transformin la seva frase en positiu i que la penguin per la classe. Quan acabin els demanem fer la [fitxa1](#) per recollir les idees principals de la primera part de la sessió.

Recomanacions

- És bo que les frases s'adaptin a cada grup en funció de les seves característiques.
- Si hi ha poca discussió i costa iniciar la conversa es pot fer la dinàmica del [baròmetre de valors](#) escollint una frase que pugui ser controvertida. Per exemple: "Els alumnes farem cas al professor si li tenim por", "la classe funcionarà bé si el professor s'imposa", "Per controlar la classe és millor ser temut que estimat".
- En aquesta activitat no hem de començar a definir conceptes sinó que ja ens convé que quedin oberts. És important explicitar a l'alumnat que no pretenem fer un debat on hi hagi un guanyador.

Activitat 2. El termòmetre

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
2	. Preparar al grup per a llegir la notícia sobre el suport de la població jove a governs d'extrema dreta.		Individual + grup	. Termòmetre (fitxa 2.1. de treball en gran grup). . Termòmetre/eix individual (fitxa	15 min (5+10 min)

	. Conèixer quina posició té l'alumnat respecte a l'ascens de l'extrema dreta			2.2. de treball individual). . Tècnica " Fresc efervescent ".	
--	--	--	--	--	--

Descripció

L'activitat ens ha de servir per fer una aproximació a la lectura de la notícia sobre l'ascens del suport a l'extrema dreta. El que pretenem és fer aflorar l'opinió de la classe. Per iniciar mostrarem la pregunta que es fa l'enquesta per tal de que l'alumnat mostri el seu grau d'acord o desacord. Per fer-ho utilitzarem un [termòmetre](#) i cada alumne hi haurà d'indicar amb una senyal (pot ser un gomet o amb retoladors) si està més o menys d'acord amb la frase que poden llegir sobre del termòmetre. Quan hagin passat uns minuts i tothom pugui haver manifestat la seva posició, obrirem amb la tècnica del "[Fresc efervescent](#)". Abans de començar, escrivim la frase sobre la que voldrem parlar a la pissarra. A continuació, situem l'alumnat en taules de 4 o 5 persones i demanem que individualment escriguin en un full 5 conceptes, preguntes, dubtes o afirmacions que tinguin alguna relació amb la frase que s'ha escrit a la pissarra. Aquesta fase prèvia ajudarà a que tothom reflexioni individualment i no sigui només un espectador. A continuació, repartirem un retolador a cada grup amb les consignes següents:

- Tothom ha d'estar en silenci.
- A partir d'aquest moment, aquest serà l' instrument de comunicació amb la resta de la classe.
- Només es pot aixecar de la taula qui tingui el retolador.
- No es pot escriure un segon comentari abans de que com a mínim dues persones del grup ho hagin fet després de tu.
- Totes les persones del grup han d'haver escrit com a mínim una vegada.(pot ser algun dels conceptes o paraula que ja havia escrit o una nova idea que li hagi sorgit).

Després de que les consignes quedin clares, proposem a l'alumnat que escrigui a la pissarra de la classe, una paraula o concepte que ajudi a justificar la seva posició, o que motivi a parlar sobre la situació que ens planteja la pregunta inicial. Els alumnes, podran anar sortint lliurement a la pissarra per interactuar amb la resta de companys per expressar els seus dubtes o establir un diàleg amb el que els altres hagin escrit. És important remarcar que s'ha de fer en silenci i que el que busquem és obrir la mirada sobre el que estem plantejant.

Aquest exercici ens permet observar l'opinió de tota la classe, així com dissenyar preguntes i identificar fils d'interès des d'on estirar per treballar els continguts previstos.

Recomanació

Per dur a terme el "Fresc efervescent":

- Abans de fer la pregunta i el “Fresc efervescent” en grup, proposo fer un [eix individual](#) i demanar que individualment facin una llista de paraules associades a la pregunta, així tot l'alumnat fa primer individualment l'exercici per tenir més facilitat per participar després.
- Proponem escriure la frase o pregunta inicial a la pissarra.
- Si ho veiem oportú, podem tornar a fer la pregunta al final del projecte.

Activitat 3. La notícia

Nº	Objectiu 	Idees clau 	Espai agrupació 	Material 	Temps
3	. Proposar el repte de la situació d'aprenentatge. . Conèixer i valorar les diferències entre un estat democràtic i un autoritari. . Saber analitzar la informació d'una gràfica per a treure'n conclusions	. Característiques dels governs autoritaris i dels democràtics. . Evolució i involució dels reptes pendents de l'actual democràcia.	Individual + grup	. Fitxa 3. Notícia. Pauta d'anàlisi (treball individual per l'alumnat) . Fitxa 3 bis. Notícia simplificada . Fitxa 4. Mirem de prop la nostra democràcia . Fonts informació: Índex democràcia GsoD Indices . Can Democracy Deliver?	50 min + 30 min

Descripció

Presentem la notícia ([fitxa 3](#) o [fitxa 3bis](#) -simplificada-). És important assegurar-nos de que tothom entén els diferents gràfics que hi apareixen. Individualment han de llegir, analitzar i fer els exercicis que els proposem sobre la notícia. Pensem quines preguntes ens sorgeixen després de fer la lectura i valorem la possibilitat de fer un comentari de la notícia. Podem explicar les causes del que explica la notícia? Quin és el nostre paper en aquest tema? Les nostre relacions també són autoritàries? Som capaços de fer front a les actituds autoritàries, etc.

Entre tots i totes pensem què hauríem d'aprendre per a poder posicionar-nos. Cal que valorem la importància de parlar sobre el tema i entendre quina rellevància té pel nostre futur (capacitat de prendre bones decisions, de ser més autònoms, d'aconseguir objectius ambiciosos, etc.).

En el cas de voler aprofundir en les característiques dels governs democràtics i analitzar quin és l'estat de la democràcia a nivell mundial proposem fer la fitxa 4 ([Mirem de prop la democràcia](#)).

Recomanacions

- Si volem aprofundir en la qüestió de l'ascens de les posicions d'extrema dreta a nivell més global podem ampliar la informació amb la següent font: [Can Democracy Deliver?](#)
- En la conversa ens podem trobar que l'alumnat necessiti entendre les diferències ideològiques entre l'eix esquerra i dreta i entre les característiques que defineixen un estat democràtic i un autoritari.
- Pot ser que l'alumnat tingui dificultats en fer-se preguntes, alhora és molt important que en sorgeixin per tal de que el tema els interpel·li. Us facilitem alguns [iniciadors que ajuden a fer bones preguntes](#).

BLOC 2: Què entenem per poder?

Activitat 4: Un llapis i dues mans: dibuixa el poder

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temp
					 s
4	. Fer aflorar les idees prèvies sobre el significat de poder. . Ser conscient de que l'imaginari col·lectiu acaba construint un únic significat de poder.	. Significats de poder. . Diferències entre autoritat i autoritarisme.	. Parelles . Gran grup	. Paper i un llapis per parella. . Fitxa 5. Bastida d'anàlisi. . Fitxa 5bis. bastida d'anàlisi adaptada).	30 min

Descripció

L'objectiu principal de l'activitat és adonar-se de com hem construït el concepte de poder i com aquest imaginari col·lectiu ha impedit altres maneres de comprendre el seu significat. Al llarg de l'activitat podrem veure com, generalment, la manera com ens relacionem en el nostra dia a dia, les dinàmiques de poder que es generen, no segueixen el patró de verticalitat i abusos que hem definit a l'inici de l'activitat.

Per iniciar l'activitat demanem a la classe que s'organitzi en parelles i cada parella se situï cara a cara amb una taula al mig, un llapis i un paper. Per tal de predisposar a la competició posem les parelles cara a cara i fem el joc de picar-se les mans un a l'altre¹. Tot seguit, les dues persones han d'agafar el mateix llapis amb una mà cadascú (podem fer que la persona que hagi guanyat en l'activitat anterior pugui agafar el llapis abans i així crear més predisposició a competir). Quan hagin agafat el llapis els diem que tenen 45 segons per a fer, entre les dues, un dibuix que representi el concepte de poder. Cap persona pot parlar ni escriure durant l'exercici. El dinamitzador ha de donar les instruccions i passejar per l'espai per tal de que l'alumnat es vegi controlat i se senti pressionat. Si hi ha competició entre les parelles no ho hem d'aturar ja que ens anirà bé per la reflexió.

Després de fer la dinàmica exposem els dibuixos i fem una reflexió primer individual i després conjunta a partir de la [fitxa 5. Bastida d'anàlisi](#) (o [fitxa 5bis](#)).

Activitat 5. Diferents significats per una mateixa cosa

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
5	. Construir nous significats de poder.	. Significats de poder. . Diferències entre autoritat i autoritarisme	. Individual. . Petit grup.	. Definicions de poder . Definicions (adaptades) . Fitxa 6. Pauta d'anàlisi	30 min

Descripció

Ens posem en cercle i exposem tots els dibuixos fets en l'activitat 4. A partir de veure els dibuixos escrivim en un paper d'embalar, paraules que associem al concepte de poder. Després de fer una pluja d'idees conjuntament, individualment hauran d'escriure una definició omplint apartat 1 de la [fitxa 6 de treball individual](#).

Després de fer aquesta primera definició, s'organitzen en grups de 3 i repartim [diferents definicions de poder](#) ([definicions adaptades](#)). Després de llegir-les, responent a l'apartat 2 de la [pauta d'anàlisi](#) (fitxa 6), han d'ordenar-les seguint el criteri de posar primer la definició que,

¹ Un membre de la parella (A) posa les mans amb la palma mirant el cel a l'alçada del pit, l'altre (B) li posa les mans a sobre, quan A decideixi, ràpidament treu les mans per picar a B, si li toca les mans i el pica guanya A, si no guanya B.

segons el petit grup, representi més el bé comú, i al final la que posi el focus en el benefici individual. A l'acabar posem en comú les definicions per veure'n les diferències.

Seguidament demanem que ordenin els dibuixos fets prèviament en relació a les definicions (activitat 3 de la fitxa 6). Finalment, individualment, escriuen la definició de poder definitiva en el mateix full on han escrit la seva primera definició i demanem que argumentin com han arribat a fer la seva definició i quines implicacions té mitjançant la pauta d'anàlisi (activitat 4, fitxa 6). Aquesta fitxa ens servirà d'evidència per a l'avaluació.

Recomanacions

- Podem adaptar les frases a les necessitats del nostre alumnat utilitzant la versió de les [definicions adaptades](#), o bé es poden afegir frases de Foucault, Deleuze, Hegel, Marx, Freire, Aristòtil per tal d'establir diferències entre més autors i la seva implicació.

BLOC 3. Tothom ha de tenir poder? És necessari el poder? Com funciona un món sense poder?

Activitat 6: "Soc un crack"

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
6	. Experimentar com es manifesta en el cos la percepció de tenir poder o de no tenir-ne.	. Concepte d'empoderament	. Espai diàfan	. Definicions de poder . Definicions adaptades . Fitxa 6. Pauta d'anàlisi	5 min

Descripció

Generem un espai ampli al mig de la classe i demanem a tot l'alumnat que camini per la classe adoptant la postura corporal d'una persona amb poder (podem concretar amb persones conegudes que tinguin molt poder). Podem anar canviant de personatge o descrivint més el moment que volem que s'imaginin per exemple: una estrella de cinema que passa per la catifa vermella, un Dj quan acaba de fer una sessió, un futbolista després de guanyar, el propietari d'una empresa quan entra a les seves oficines, etc. En un segon moment canviem i demanem que caminin imaginant que són una persona amb poc poder. Haurem de tornar a

posar exemples per ajudar als nois i noies a posar-se a la pell dels personatges (equip perdedor d'una final, persona a qui acomiaden de la feina, etc.). A l'acabar podem analitzar com ha variat la nostra forma de moure'ns i com pot afectar això la nostra manera d'interactuar.

Activitat 7. Empoderat o no empoderat, aquesta és la qüestió!

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
7	. Experimentar com el poder és present en totes les interaccions personals. . Prendre consciència de que l'empoderament individual i col·lectiu és necessari per evolucionar i créixer.	. La percepció, la capacitat i la possibilitat d'empoderament condiciona la presa de decisions.	. Espai diàfan	. Fitxa 7. Pauta de reflexió . Llista de situacions (quadre 1) . Material de disfressa	30 min

Descripció

Presentem diferents situacions quotidianes on s'hagi de prendre una decisió i personalment requereixi empoderar-se per fer-ho (veure quadre 1). Individualment han d'imaginar com seria aquell moment o aquella situació per una persona empoderada i com per una altra que no ho estigui i recollir-ho a la fitxa 7. La intenció és fer veure que el nostre empoderament com a individus és necessari per a créixer i desenvolupar-nos.

Agafeu alguna de les situacions del requadre i dramatitzeu-les. Després de fer un primer torn del joc de rol podem demanar a l'alumnat que intercanviï els papers i repeteixi les accions, però aquesta segona vegada posant-se a la pell d'una persona amb un nivell d'empoderament diferent respecte a l'experimentat inicialment. Després de provar un parell o tres de situacions iniciem una reflexió.

Recomanacions

- Pot ajudar a situar-se en el paper si tenen alguna peça de roba o objecte que els ajudi a caracteritzar-se.
- No cal que totes les persones facin l'exercici de dramatitzar, sinó que poden fer el rol d'observadores i donar suport als actors en el moment d'intercanviar els papers proposant noves formes d'actuar.

Quadre 1. Situacions per experimentar sensació de poder o de manca de poder.

- ★ Demanar al professor d'anar al lavabo.
- ★ Reclamar una nota que et sembla que no està correcte.
- ★ Demanar un favor a algú que et genera respecte.
- ★ Prendre una decisió sobre el futur acadèmic després de l'ESO.
- ★ Heu d'escollir què fer per carnaval a la classe.
- ★ Enfrontar-se a algú que fa *bullying* a un company.
- ★ Actuar davant un comentari racista/sexista/homofòbic al carrer.
- ★ Anar a parlar amb algú que t'agrada.
- ★ Anar a fer una entrevista de feina.

Font: Pròpia.

Activitat 8. Poder, per a què?

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
8	. Respondre a la pregunta per a què serveix el poder? . Prendre consciència de que el poder és present en totes les relacions interpersonals i en les decisions que ens afecten a nivell personal i que regulen la vida en societat.	. El poder individual o col·lectiu és el motor de canvi i de construcció personal i social.	. Gran grup + individual	. Pissarra . Fitxa 8. Reflexió . Imatges	45 min

Descripció

Elaborem una reflexió final sobre aquest bloc. Per fer-ho fem un núvol de paraules per preparar la conclusió sobre quina funció té el poder, tant en l'àmbit personal com social. Donem una [fitxa 8](#) a cada alumne per facilitar-li el seguiment de l'activitat. L'objectiu és arribar a respondre "per a què ens ha de servir el poder?". Han de poder veure que el poder és present en totes les decisions i que això és necessari tant en aquelles decisions que ens afectaran en l'àmbit personal com en aquelles que ens regularan i organitzaran la vida en societat. Omplirem la reflexió de la fitxa anterior.

Després d'aquest exercici inicial, individualment faran una llista de paraules o frases curtes que responguin a la pregunta inicial de la fitxa 8. Com a mínim n'han d'escriure 5. A continuació generarem un núvol de paraules amb qualsevol aplicació digital com poden ser les [següents](#).

Un cop haguem generat el núvol els demanem que facin una reflexió final. Si ho veuen necessari poden agafar algun concepte que hagin vist al núvol perquè els ajudi a desenvolupar les seves idees. Per fer-ho tenen a la fitxa 8 (pàgina 2) unes quantes preguntes que els poden guiar.

Recomanacions:

- Si veiem que és difícil que l'alumnat faci el paral·lelisme entre els conceptes que hem treballat i el seu dia a dia, podem utilitzar aquestes [imatges](#) per tal de facilitar la connexió d'idees

BLOC 4. Tipologies i bases de poder

Activitat 9. Què son les bases de poder?

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
9	. Distingir les bases sobre les que es construeix el poder.	. Les bases de poder: poder personal, social, contextual i posicional.	. Gran grup . Apunts individuals	. Taula d'apunts sobre les bases de poder (fitxa 9)	15 minuts

Descripció

Presentem breument la classificació sobre les bases de poder. L'alumnat haurà d'omplir el quadre que té en la fitxa de materials ([Fitxa 9](#)) amb les característiques i un exemple de cada una de les bases de poder a mida que les anem explicant per assegurar-nos que segueixin l'explicació.

Activitat 10. Biografies

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
10	. Reconèixer les bases de poder de diferents personatges. . Relacionar les bases de poder amb l'ús que se'n deriva.	. Les bases de poder . Formes de subordinació econòmica i cultural.	. Individual i petit grup	. Biografies . Taula per classificar (fitxa 10)	25 minuts

Descripció

Situem l'alumnat en grups de 3-4 persones amb una taula al mig. A cada grup li presentem diferents [biografies](#) de personatges que hagin tingut o tinguin poder. Al costat de cada personatge presentem conceptes que puguin suposar la base del seu poder. Hauran de relacionar les bases de poder de cada un dels personatges i veure quines conseqüències té això. Per fer la classificació se'ls donarà un [quadre d'anàlisi](#) (fitxa 10). Després de fer l'anàlisi proposem que analitzin de quina manera nosaltres alimentem les bases de poder dels personatges analitzats.

Recomanació

- Podem afegir tants personatges com considerem necessari.
- Podem demanar que completin les biografies buscant-ne més informació, per tal de que puguin tenir més claredat a l'hora de classificar-les.
- Aconsellem ser flexibles, ja que hi ha personatges que tenen diverses classificacions possibles. Una ajuda pot ser veure des d'on exerceixen el seu poder i fer la hipòtesis de què passaria si no tingués una de les bases de poder que li atribuïm.

Activitat 11. La diana del poder. Cas pràctic

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
11	. Relacionar les bases de poder amb la capacitat de fer front a problemes reals. . Ser capaç de tenir una mirada multifactorial per a la resolució d'un problema. . Argumentar la resolució d'un problema tenint en compte els conceptes treballats prèviament.	. Bases de poder . Relació d'interdependència entre la confiança i la responsabilitat per a la construcció de relacions positives. . Superació dels estereotips i els prejudicis.	. Individual + Grup 4	. Fitxa 11A. Cas pràctic A. . Fitxa 11B. Cas pràctic B. . Activitat El pigall	1h 1h 30 min

Descripció

Expliquem a la classe que tenim la missió de resoldre un cas pràctic. No hi ha una solució correcta sinó que cada grup haurà de trobar les millors opcions per a resoldre el problema. Abans de mostrar el cas, preparem la classe en grups de 4 i els diem que per tal d'anar avançant en la resolució del repte anirem marcant el temps que tenen per a cada fase de l'exercici. Aquestes son:

- 1) Repartim els textos on s'explica el repte.
- 2) Lectura del cas i de la demanda (requadres 1 i 2 de la fitxa 11).
- 3) Demanem que individualment responguin a la pregunta número 1. És important **NO** donar pistes sobre els aspectes que han de tenir en compte per solucionar el problema, ni sobre tots els conceptes que hem treballat anteriorment. Ens interessa que tornin a sortir les idees que probablement van sorgir en l'activitat inicial en referència a que la classe funciona bé quan hi ha un professor que basa la seva autoritat en la capacitat punitiva.
- 4) Cada petit grup fa una primera posada en comú amb el grup, valora les idees i escull una persona portaveu per exposar-les davant del gran grup (recomanem fer una rotllana per conversar en gran grup).
- 5) Després de fer una petita exposició de les idees de cada grup, si el petit grup vol, pot incorporar alguna de les idees del gran grup, encara que es contradiguin amb la seva.
- 6) En l'exercici número 2 de la fitxa 11, primer cada petit grup ha de determinar els diferents actors implicats en el conflicte (hi ha grups que identifiquen més actors dels previstos en la fitxa, per solucionar-ho poden afegir-hi noves dianes fins tenir-ne una per actor). Un cop identificats, cal pensar quina capacitat d'influir en el conflicte té cada actor, valorar quins aspectes li atorguen aquesta capacitat d'influència i mostrar el pes

de cada un dels aspectes en la diana del poder pintant un tros més ampli o menys de la porció de la diana que li correspongui. Per exemple: El professor pot castigar a tota la classe i això li atorga molta capacitat d'influència, pintarem el formatget de la diana del professor completament. En canvi, si el professor acaba d'arribar al centre i creiem que conèixer el centre li pot atorgar menys capacitat d'influència, el formatget no el pintarem gens.

- 7) Per fer l'exercici 3 de la fitxa 11, demanem que recordin el quadre de les bases de poder, per valorar de quina manera les pot utilitzar cada actor i quin és el tipus de poder que cadascú fa servir per a cercar una solució. Podem demanar quines actituds dels diferents actors creuen que no ajuden a resoldre el conflicte perquè el relacionin amb els conflictes del seu dia a dia (això també es pot comentar just abans de l'exercici anterior).
- 8) Abans de començar el l'apartat 4 de la fitxa 11, és important posar en situació i recordar quin és l'objectiu d'estar a l'institut: rebre una educació. Ha de quedar clar quin és l'objectiu de l'alumnat i quin el del professorat (cal llegir bé la pregunta). A continuació individualment podem fer una llista de virtuts que creiem que hauria de tenir el professor/a que ens agradaria tenir per a poder aprendre i seguir creixent en tots els sentits. Després de fer-ho individualment ho podem fer amb el nostre petit grup de 4. Finalment posem les idees en comú en gran grup (veure l'apartat de recomanacions).
- 9) Al final de la sessió, individualment, fan una reflexió sobre quin model d'autoritat prefereixen per seguir evolucionant. Poseu atenció en si, a la reflexió del punt 9, plantegen que l'autoritat no és necessària, el nostre punt de partida és que si que ho és, sinó és el caos, però cal que aquesta autoritat sigui legítima.

Recomanacions

- És interessant fer aquesta mateixa dinàmica amb el claustre per tal de definir quines bases de poder, estratègies o mirada podem cultivar i adoptar col·lectivament. Al mateix temps, podem fer l'exercici posant al centre quines qualitats buscaríem potenciar en l'alumnat.
- Important: Si la conversa del punt 8 ens porta a que la responsabilitat és únicament del professor/a, podem fer la [dinàmica del Pigall](#) per tal de fer evident que la confiança i la responsabilitat han d'anar de la mà.

Activitat 12. Relief maps

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
12	. Incorporar la mirada interseccional per analitzar les possibilitats d'empoderament i el grau de privilegi. . Recollir i analitzar dades estadístiques per treure conclusions.	. El treball de camp com a eina per a l'estudi sociològic. . La mirada i l'anàlisi interseccional permet identificar les desigualtats pel que fa al grau de privilegi i vulnerabilitat de les persones en diferents contextos. . Anàlisi crítica de les formes de subordinació econòmica i cultural.	. Individual . Treball de camp	. Fitxa 12. Pauta anàlisi. . Exemple: vídeo explicatiu "Relief Maps. . Exemple de com fer Relief Maps	1h

Descripció

Prèviament a l'activitat preparem un qüestionari per analitzar com la percepció del poder ve condicionada per les característiques personals i socials, i per l'entorn. Disposeu del vídeo explicatiu "[Relief Maps. Una herramienta digital para el estudio de las desigualdades](#)" com a exemple.

Presentem l'activitat explicant què és la sociologia, quin és el seu àmbit i quina és la seva funció. Després de fer una breu contextualització, expliquem a la classe que farem un treball de camp, tal i com faria un sociòleg, per investigar com condicionen les característiques personals, socials i culturals en la percepció de poder, privilegi o seguretat.

Per fer el treball de camp, seguirem els següents passos:

- 1) Definim 5 característiques personals diferents (gènere, raça o procedència, edat, etc.)
- 2) Detallem 4 situacions diferents (parlar en públic, entrar en un súper, caminar sol/a pel carrer de nit, etc.).
- 3) Preparem un qüestionari on recolliran les dades: a continuació entrevistem a les persones objectes de l'estudi (2-3) per recollir les seves respostes a la nostra taula qüestionari. És important que les persones siguin diverses entre elles per tal de que puguem analitzar com les diferències entre elles influeixen en els resultats.
- 4) Preparem la taula i el gràfic per a recollir les dades.
- 5) Omplim el quadre que podeu trobar a la [Fitxa 12](#), amb les característiques pròpies de

les persones a qui estem fent l'anàlisi.

- 6) Finalment, es poden creuar les dades de tot l'alumnat per a treure conclusions. Per fer l'anàlisi i les conclusions es donaran [pautes i bastides](#) (fitxa 12) que poden ser adaptables a les necessitats de l'alumnat.

Recomanacions

- És important que posem èmfasi en que s'imaginin i empatitzin amb les situacions analitzades, ja que sovint no són conscients de les diferències de privilegis segons les condicions, per exemple, ser de 1r d'ESO o de 4t d'ESO.
- És bo mostrar exemples de gràfics que ja estiguin fets.
- L'exercici es pot fer també utilitzant [eines digitals](#).

Font: Adaptat de Maria Rodó-Zárate (2014).

Activitat 13. Carrera de camells. I tu, des d'on comences?

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
13	. Prendre consciència de com els privilegis poden condicionar la nostra base de poder i les nostres possibilitats. . Comprendre les diferències entre el conceptes d'igualtat i equitat	. La mirada i l'anàlisi interseccional permet identificar les desigualtats pel que fa al grau de privilegi i vulnerabilitat de les persones en diferents contextos . Anàlisi crítica de les formes de subordinació econòmica i cultural. . Conceptes d'equitat versus igualtat	. Gran grup . Individual	. Fitxa 13. Reflexió (privilegis) + video i Fitxa 13bis. Conclusió	30 min

Descripció

Comencem posant en situació a la classe: els expliquem que parlarem del seu passat, així com de les oportunitats de prendre decisions en el futur. Per fer-ho analitzarem com és la seva situació personal i social de prendre'n consciència. Situem a tot l'alumnat a una punta de la classe darrera d'una línia simulant l'inici d'una cursa. L'objectiu de cadascú és arribar a l'altre costat de la classe (que simularia assolir els propis objectius a la vida). Abans de

començar la cursa per arribar a l'altre extrem, expliquem que les posicions de sortida potser canviaran una mica en funció de les consignes que els donarem: El professor llegeix diverses afirmacions. A cada afirmació l'alumnat pot avançar una rajola només si compleix amb l'afirmació nombrada, si no la compleix ha de restar quiet on és. Us facilitem una llista d'afirmacions per llegir com a proposta, la podeu modificar o ampliar tant com considereu (quadre 2).

Quadre 2. Llista de possibles afirmacions per a la cursa del privilegi.

- ★ Els meus pares em poden ajudar a fer els deures
- ★ Tinc una habitació per mi sol.
- ★ Els meus pares han pogut escollir la seva feina en funció del que han estudiat.
- ★ Cada any vaig de vacances.
- ★ No he de patir quan vaig sol pel carrer.
- ★ La majoria dels professors i professores i de persones que treballen en la meua escola són com jo.
- ★ Al supermercat o a la farmàcia m'és fàcil trobar tiretes que s'assemblin al meu color de pell.
- ★ El català és la teua llengua materna.
- ★ Mínim un dels meus progenitors ha nascut a Catalunya.
- ★ La meua família està formada per un pare i una mare i potser algun germà o germana.
- ★ Considero que les representacions als mitjans de comunicació de persones com tu són positives.
- ★ Mai he repetit curs.
- ★ Em puc desplaçar sense cap suport.
- ★ Mínim un dels meus progenitors o tots dos han estudiat una carrera universitària.
- ★ No tinc una discapacitat física visible.
- ★ Tinc bona salut.
- ★ Etc.

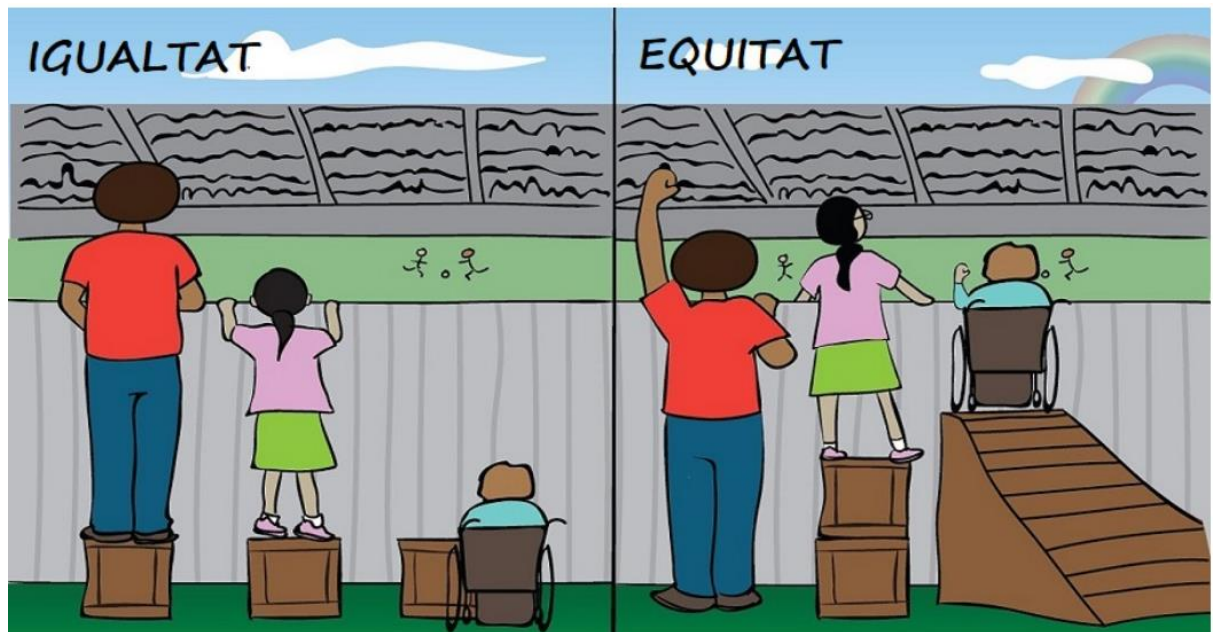
A mesura que es vagin llegint frases l'alumnat anirà avançant per la sala fins que una primera persona arribi al final de la classe. Quan això passi demanem que tothom miri la posició on està. A partir d'aquí, reflexionem sobre quines diferències hi ha entre les persones si el que hem representat és una cursa per assolir els objectius de la vida: Tots i totes tenim la mateixa capacitat de decidir? Tots i totes tenim les mateixes oportunitats? Guanya qui s'ho mereix? Tothom comença des de la mateixa posició? Què suposa aquesta diferència? Tots i totes som iguals? Sabem la diferència entre equitat i igualtat?

Al final ho podem complementar passant el [vídeo "la carrera del privilegi"](#). També ens pot anar bé fer una foto a inici de l'activitat i al final per preparar una conclusió. Per fer una conclusió fem una foto de la classe al principi i una altra al final de l'activitat. Llencem una pregunta: Tots partim del mateix lloc? Com ho podem fer per arribar tots i totes el màxim de lluny?

Recomanacions

- Aquesta és una dinàmica delicada perquè pot posar de manifest les desigualtats entre l'alumnat, cal valorar bé el context i preparar-se per abordar-ho de manera educativa. Podeu solucionar-ho fent només la projecció del vídeo.
- Si decidiu només passar el vídeo, us pot ser útil passar la [fitxa 13bis](#) (enlloc de la 13), de reflexió sobre el vídeo.

- Les característiques de les afirmacions a llegir per la cursa han d'estar en funció de cada grup. També han de ser aspectes que puguin suposar privilegis per a alguns alumnes i per altres simplement la seva normalitat.
- L'activitat dona molt de joc per diferenciar entre equitat i igualtat. Ens pot ser útil la imatge següent:

Font: desconeguda.

- També ens pot donar peu a pensar en situacions on no tothom té la mateixa capacitat de decidir (tot i que aparentment ho sembli), potser dins l'aula mateix. Seria molt interessant acabar l'activitat amb una proposta d'acció respecte com reequilibrar el poder dins l'aula perquè això es corregeixi (per exemple: fent cercles de paraula quan es tractin temes controvertits per escoltar totes les veus, delimitar el temps o els torns de paraula, etc.) o fer un cartell que ho denunciï i difondre'l.
- Aquesta activitat es pot intercanviar amb l'activitat 12 (Relief Maps) o fer-ne només una de les dues. Si es fa només l'activitat del Relief Maps aconsellem passar el vídeo de la carrera del privilegi al final per a elaborar les conclusions finals.

Font: Adaptada del vídeo "Carrera de privilegi", de font desconeguda.

Activitat 14. I jo, quin poder tinc?

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
14	. Ser conscient de les pròpies bases de poder. . Posar en valor les bases de poder dels companys	. Superació dels estereotips i els prejudicis per incorporar les experiències i sabers dels altres i valorar diferents bases de poder. . El poder es pot construir des de bases de poder molt diferent. . És necessari cultivar el poder personal per a empoderar-se sense haver d'utilitzar un poder posicional.	. Gran grup . Individual	. Fitxa 14. Pastissos de base de poder per alumne.	20 min

Desenvolupament

Mostrem el pastís del poder. El primer pas és decidir en gran grup com completar el pastís amb d'altres indicadors que puguin ser considerats bases de poder per al col·lectiu d'alumnes de la classe.

A continuació, el segon pas és repartir tres pastissos en blanc per cada alumne. En el primer pastís, han de reflexionar individualment sobre en quin grau creuen que els diferents indicadors de la diana (porcions del pastís), determinen les seves bases de poder dins del grup classe. Han de marcar-ho en el pastís omplint més o menys les porcions segons la valoració que hagin fet (per exemple, en funció de si creuen que els seus resultats acadèmics els donen una posició de més o menys ascendència davant el grup, pintaran més o menys el formatget de resultats acadèmics).

El tercer pas, després de representar com perceben les seves pròpies bases de poder a la primera diana, és demanar a dues persones més de la classe que omplin una de les dues dianes que encara tenen en blanc, indicant com valoren les bases de poder del propietari de la taula dins del grup classe.

Finalment, el darrer pas és contrastar individualment els tres pastissos, valorar les diferències de percepcions i treure'n conclusions.

Recomanacions

- Proposem que cada alumne tingui el seu pastís de poder omplert per mínim dos companys o companyes per contrastar percepcions, però ho poden fer tants companys com es vulgui.
- És important que ningú vegi el que escriuen els altres per tal de que hi hagi diferents percepcions, sinó l'exercici perdrà interès i les conclusions valor.

Font: Adaptat del "Pastís del poder", activitat de font desconeguda.

Activitat 15. Transformem-ho

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
15	. Reconèixer oportunitats d'empoderament personal o/i col·lectiu.	. Aspectes considerats defecte poden esdevenir bases de poder. . Cal saber observar críticament on son les bases de poder.	. Reflexió individual	. Fitxa 15. Qüestionari bases de poder. . Fitxa 16. Transformar-la Personatges.	60 min

Desenvolupament

Introduïm l'activitat amb l'exercici de "girar la truita": s'escull una parella. Un dels membres (A) surt fora de la classe i se li explica que quan entri a la classe s'haurà d'estirar a terra panxa enlaire, mirant cap a dalt i un altre company/a (B) li haurà de donar la volta fins deixar-lo bocaterrosa. L'objectiu d'A és que B no aconsegueixi girar-lo. Per fer-ho, però no podrà aixecar-se, ni agafar el seu company, ni donar-li cops, ha d'estar enganxat a terra en tot moment. El que se li recomana és que obri els braços i les cames, i que vagi modificant la seva posició en funció de com actuï el company i que s'enganxi a terra tan com pugui. El company B, al que té l'objectiu de girar-lo i donar la volta a A, se li posa la normes següents: només pot agafar el cos. No pot estirar de la roba, ni pegar, ni fer pessigolles, etc.

En acabar l'exercici conversem a partir de preguntes com:

- A les dues persones participants: com us sentíeu a l'inici de l'exercici? Què us ha passat durant l'exercici? Com us sentíeu al final?
- A tot el grup: qui imaginàveu que guanyaria a l'iniciar l'exercici? Quina visió teníem abans i després de la dinàmica sobre els participants? Com ha anat canviant la percepció de poder? Com ha anat canviant l'actitud dels participants?

Aquest exercici, si la persona del terra utilitza bé els seus recursos, serveix per evidenciar com sovint la percepció inicial d'on està el poder respecte la situació real difereix molt. Si la persona de terra és hàbil i no té por, i/o el grup exerceix pressió al participant B (important no forçar la intervenció del grup), A acaba aconseguint el seu propòsit (contra pronòstic). Després de fer la dinàmica és important fer una reflexió sobre el que ha passat.

- Com us heu sentit abans de començar la dinàmica?
- Com ha evolucionat la vostra percepció de poder al llarg de la dinàmica?
- Com creieu que us veia el públic durant la dinàmica?
- Què és el que us ha ajudat a intentar assolir el vostre objectiu? Quina estratègia heu utilitzat?
- Com ha canviat la percepció del públic? Ha influenciat d'alguna manera a la dinàmica?
- Podem veure algun paral·lelisme en el nostre dia a dia on algú que en un principi tenia tot el poder s'ha vist sorprès per l'empoderament d'altres persones? Com ho han fet?

A partir d'aquí, l'objectiu és explorar individualment les pròpies bases de poder. Per fer-ho tenim dos opcions:

Opció 1: Recuperar la diana de l'exercici 14 ([Fitxa 14](#)).

Opció 2: Passar individualment la [Fitxa 15](#), el qüestionari adaptat de la J. Diamond on s'explora aspectes personals que poden influir en la possibilitat de construir les pròpies bases de poder. És important crear un espai privat i amb calma perquè puguin contestar-lo tranquil·lament.

En acabar el qüestionari, individualment, els demanem que pensin en un aspecte personal que no vegin com una fortalesa sinó com una dificultat. A continuació han d'imaginar com poden utilitzar aquesta característica en positiu per tal de convertir-la en una oportunitat d'empoderar-se.

Per fer-ho, proposem fer un exercici en dos fases. Repartim una pauta d'anàlisi individual ([Fitxa 16](#)), per a analitzar primer (a) com s'han empoderat dos personatges que prèviament el professor o el grup haurà escollit, i segon (b), per fer un autoanàlisi.

- a) Primer seguint la tècnica 1-4-gran grup s'analitza com algun personatge o col·lectiu ha reconegut les seves dificultats i després ha lluitat per a empoderar-se.
- b) Després, individualment, hauran de fer el mateix però posant-se a ells com a protagonistes.

Recomanacions

- És important evitar el missatge de que qui no pot superar una situació és perquè no s'esforça. Aquesta idea només fa que culpabilitzar els qui tenen la dificultat. El que sí que és important és destacar la possibilitat de lluitar per a empoderar-se i mostrar possibles referents per tal de poder generar un imaginari col·lectiu.
- Per respondre el qüestionari cal un espai privat i amb calma, si ho considereu pertinent podeu proposar que es faci des de tutoria. El qüestionari es pot fer individualment o també en grups de 3 depenent de com siguin les relacions en el grup.

- Si no es vol entrar tant directament en qüestions personals, el qüestionari també es pot aplicar a un personatge fictici o a un personatge que ells coneguin i imaginar-ne les respostes.

Font: Adaptació J. Diamond

Activitat 16. Què i perquè ho hem fet?

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
16	. Metacognició i avaluació del projecte.	. Repàs de continguts clau.	. Individual	. Fitxa 17. . Recapitulem. . Exemple d'índex. . Fitxa	60 min

Desenvolupament

Abans de començar l'activitat els avisem de que pot ser un bon moment per a endreçar i revisar totes les activitats que han fet. Una possibilitat és penjar una imatge, foto que descrigui cada una de les activitats per tal de que siguin ells mateixos els que la vinculin a un concepte, exercici o sessió. Una altre possibilitat és fer una simple llista amb totes les activitats. Posem un exemple tot i que el que funciona millor és penjar una fotografia del propi treball del grup.

Una vegada estiguin ordenats els apunts, repartim una fitxa i individualment han d'anar contestant les preguntes. Hi ha dos models per ajustar-ho a les necessitats de l'alumnat. Un cop feta la dinàmica es permet a l'alumnat tenir tots els apunts que hem realitzat durant el projecte. L'objectiu és que repassin tot el que han treballat i que siguin capaços d'enllaçar idees.

És important avisar a l'alumnat que aquesta tasca pretén avaluar com han funcionat les activitats i també fer una revisió de com han integrat els seus aprenentatges.

Activitat 17. Cartes del lector.

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
17	. Transferir el que han après durant el projecte per redactar la seva posició davant l'ascens del suport dels joves a les actituds autoritàries.	. És important ser conscient del propi posicionament i adoptar-lo de manera crítica	. Individual	. Notícia . Fitxa metacognició o resum conceptes treballats	60 min

Desenvolupament

Explicuem que en els diaris hi ha un apartat que es diu cartes del lector que és un espai on els lectors poden donar la seva opinió sobre un tema que hagi tractat l'editorial del diari. En aquest cas, els demanem que pensin com poden respondre a la notícia que van llegir al principi del projecte després d'haver-ho treballat a la classe.

Per iniciar la carta els podem llençar les frases següents: “Quines conseqüències tindria per la gent d'un país/d'una classe un poder autoritari”, “Com descriuries a nivell personal i ideològic una persona que estigui d'acord amb un poder autoritari?”, “A qui beneficia i a qui no beneficia un poder autoritari?”

Activitat 18. Les parets protesten

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
18	. Transferir el que han après durant el projecte per a respondre davant de comentaris que atemptin contra la validesa del poder democràtic.	. El valor de la democràcia.	. Individual	. Frases . Mural . Retoladors . Fitxa de metacognició	30 min

Desenvolupament

Recuperem les frases que vam mostrar la primera sessió i demanem que escullin 3 frases que estiguin alineades amb els arguments per a donar suport a un poder autoritari i tres que no hi estiguin. A continuació demanem que facin comentaris, responguin o modifiquin les frases amb conceptes, idees o arguments que haguem treballat a classe per a defensar un poder legítim basat amb el respecte cap a totes les persones i aportar una mirada crítica envers les idees autoritàries.

Activitat 19. El nostre decàleg

Nº	Objectiu	Idees clau	Espai agrupació	Material	Temps
					
18	. Transferir el que han après durant el projecte per a crear un decàleg de bones pràctiques sobre l'ús del poder legítim.	. Propostes concretes per aplicar al centre.	. Grup + classe	. Fitxa metacognició o resum conceptes treballats	10 + 15 min

Desenvolupament

Hem vist que les relacions de poder travessen les nostres relacions personals i la nostra capacitat per prendre decisions a la vida, per tant un ús correcte del poder individual i col·lectiu és bàsic per a una bona convivència i per desenvolupar-nos com a grup i individus. En aquests sentit, farem veure la necessitat de posar el focus en nosaltres mateixos, i per tant, d'acordar unes pautes a mode de bones pràctiques per a construir unes bones relacions de poder dins del grup classe/cicle/centre.

Per grups demanarem que elaborin un decàleg que reguli i que ens ajudi a construir relacions de poder legítim basades amb el respecte i al mateix temps que faciliti l'empoderament individual i col·lectiu de la comunitat.

Després de fer un primer llistat en grup ens reunirem amb el gran grup per fer una posada en comú.

5. Valoració i conclusions. Punts forts i punts febles

Després de la primera experiència de provar aquesta situació d'aprenentatge amb alumnat de segon d'ESO i de posar en pràctica activitats concretes amb 4rt d'ESO, les conclusions i aprenentatges que en traiem són:

Punts forts

- Ajuda a construir nous vincles entre l'alumnat i d'aquest amb el professorat.

D'una banda, utilitzem dinàmiques socioafectives on reflexionar a partir de les pròpies experiències i de les emocions que aquestes generen, i per tant és una oportunitat per poder conversar d'allò que ens passa i com ens fa sentir. El reconeixement de tots els actors a l'aula i el fet de donar un espai per expressar-se segur afavoreix un bon ambient a l'aula. De l'altra, l'adquisició de nous coneixements i habilitats sobre un tema vinculat a les relacions entre les persones com és el poder, poder-ne conversar i posar consciència a com l'utilitzem tant a la classe, en les relacions interpersonals o a l'hora de prendre les nostres decisions, incideix en els vincles, tan entre alumnat, com també i particularment amb el professorat.

- Ajuda a valorar el paper que pot tenir en la construcció del grup i les seves dinàmiques el professorat i l'alumnat.

Convida a treballar la responsabilitat que cadascú té en la cohesió de grup i la convivència. Prendre consciència dels elements que estructuren la relació permet utilitzar-los de manera més efectiva per aconseguir relacions saludables. El poder n'és un -junt a altres com les emocions, percepcions, habilitats de comunicació, etc.-, que té la característica de que habitualment es percep com un concepte binari entre domini i submissió, i no es coneix com utilitzar-lo de forma ètica, equitativa i en benefici del col·lectiu des del convenciment de que les persones del grup som interdependents.

- Fa visible i permet abordar aspectes relacionals que passaven però no eren visibles.

Les dinàmiques i els conceptes que proposa la situació d'aprenentatge permet, mica a mica i suaument, anar entrant en comprendre i posar consciència a l'ús que fa el grup del poder i, entrant de fet a comprendre la pròpia dinàmica del grup. En conseqüència, l'alumnat és conduït indirectament a analitzar críticament aspectes relacionals que la classe viu. Només el fet de prendre'n consciència fa que la dinàmica es modifiqui. En aquest sentit és una bona oportunitat per fer veure la necessitat d'establir nous acords d'aula pel que fa a la gestió del grup.

- Facilita crear nous codis comuns en el grup.

La situació d'aprenentatge ens porta a elaborar conclusions compartides en diversos moments que esdevenen codis comuns sobre les relacions que el grup pot aprofitar a l'hora de cuidar les seves pròpies relacions, i per tant, la cohesió de grup. Val la pena observar tot

aquest procés i fer-ne seguiment i aprofitar aquests nous codis comuns perquè ajudin a les activitats habituals, programades i espontànies, adreçades a regular la convivència des de l'acció tutorial.

- Ajuda a valorar maneres d'autoritat legítima, així com reconèixer diverses maneres d'autoritat i les diferències entre elles, pel que fa a valorar com s'utilitzen i a les conseqüències que comporten.

Aquest és un element clau, potser el que ens va motivar a dissenyar aquesta situació d'aprenentatge per contribuir a contrarestar l'increment de l'extrema dreta i del discurs d'odi. Entenem que comprendre el maneig de l'autoritat i les seves conseqüències en pròpia pell és un aprenentatge clau per tenir sentit crític respecte a quins models d'autoritat política són els més inclusius, justos i garants dels drets humans. Estem convençuts que tractar aquest tema amb adolescents és estratègic per educar en la ciutadania democràtica i la consciència global.

- Prepara el terreny per introduir conceptes rellevants de l'àmbit de socials.

Prepara molt bé a l'alumnat per tenir motivació i saber reflexionar de forma crítica en front de nous conceptes com democràcia, autoritarisme, equitat, etc. tan rellevants en el temari de l'àmbit de ciències socials de l'ESO. Aquests conceptes deixen de ser abstractes ja que els poden relacionar amb experiències concretes.

- Ajuda a reconèixer les pròpies bases de poder i saber com cultivar-les.

Permet treballar l'autoestima, cosa tan necessària de fer en les edats de l'alumnat d'ESO, en plena adolescència. Permet fer-ho des d'un àmbit i en el marc del currículum, integrant les necessitats personals (treball de creixement personal) amb les acadèmiques (formar-se en ciències socials).

- Contribueix a educar en el respecte a la diversitat.

Comprendre conceptes com equitat o interseccionalitat i experimentant-los a classe a través d'activitats, facilita el reconeixement i l'empatia envers l'Altre percebut com a diferent.

- Generar nous imaginaris és necessari.

Si pretenem educar per a una ciutadania compromesa amb la construcció d'una societat que defensi els DDHH i la justícia social, és imprescindible donar les eines i el coneixement per ser crític amb el món actual. Alhora, també hem de poder compartir nous imaginaris, referents o re significar conceptes que ens puguin ajudar a caminar cap endavant. Mostrar només un futur distòpic pot desmobilitzar i no oferir oportunitats de canvi, cal imaginar canvis en positiu.

- Fa visible punts de vista i realitats molt diverses dins del grup classe.

Les activitats socioafectives permeten abordar els temes des d'una basant molt personal i això fa aflorar la gran diversitat de realitats dins del grup classe. Molt alumnat que sovint es troba invisibilitzat ha tingut la possibilitat de dir la seva, de ser escoltat i valorat.

- Facilita la reflexió crítica del docent respecte el seu model d'autoritat.

Per la persona docent, ajuda a prendre consciència des de quin model d'autoritat i quines bases de poder pròpies es capaç de conduir la classe i situar-se davant del grup.

- Té molt valor tractar un tema difícil.

Tractar un tema com “el poder” no és fàcil. Interpel·la les relacions del grup, les jerarquies existents i la pròpia identitat. Per altra banda, tractar temes controvertits i tabú de forma segura i respectuosa, ensenya i modela que és possible i valúos tractar aquest tipus de temes.

Punts febles, riscos

Aquesta és una situació d'aprenentatge creada de nou i, per tant, en la que hem experimentat, hem detectat riscos i, com en tota primera vegada, hem comès alguns errors que ens esforcem en identificar per millorar en futures edicions. Aquí descrivim aquells riscos en que us aconsellem tenir cura:

- Cal construir un marc de seguretat a la classe al realitzar algunes dinàmiques.

És imprescindible crear un context segur, especialment per aquelles dinàmiques que poden interpel·lar més directament les persones. Cal tenir present: Quin clima d'aula necessitem? Què ens cal fer per garantir-ho? Què necessita el grup del docent? i al revés?. Cal tenir seguretat en el maneig de l'autoritat que el professor té del grup, disposar del temps necessari en dinàmiques que no convé deixar obertes, saber reconduir dinàmiques que s'allunyin de l'objectiu de l'activitat, de tractar amb respecte tots els i les participants o simplement d'una apropiació de la paraula, etc. Aconsellem construir acords d'aula així com promoure la comunicació assertiva (escoltem respectuosament i parlem en [jo-missatge](#)).

- Cal estar atent i vetllar per la cura i el respecte entre l'alumnat.

Provablement emergiran resistències i discussions en alguns moments, ja que tractem temes sensibles. Cal estar atent a que no hi hagi faltes de respecte. Alhora, si hi ha dinàmiques negatives de relació és probable que també emergeixin aquí, cal estar-hi atents, i utilitzar l'oportunitat per a intervenir-hi i acompanyar el procés de resolució conjuntament aplicant-hi els continguts que estan aprenent.

- No oblidar el focus de les activitats i centrar-te en aquest, és fàcil dispersar-se.

En ser un tema que fàcilment porta a parlar del grup i de les pròpies relacions, cal estar ben enfocats en els objectius de cada activitat controlant de no dispersar-nos amb d'altres temes, segurament interessants, però que si ens desenfocuen no ens permetran seguir el fil.

- Aconseguir que entenguin el valor de la temàtica.

Tan pel seu creixement personal, com per la cura del grup i per la formació d'una ciutadania crítica, democràtica i responsable, és interessant que adquireixin una comprensió amplia del

concepte de poder i de les seves dimensions. Entenem que partir de les experiències de l'alumnat en el dia a dia és la millor metodologia possible, és per això que és molt necessari ajudar a que compreguin la importància de tractar aquest tema i que el puguin vincular en el seu dia a dia.

- Vinculació amb els objectius de les Ciències Socials: Transferència del que aprenem des de la dimensió personal a la dimensió social i global.

Tot i que valorem el treball de grup i d'autoestima que ha permès la situació d'aprenentatge, l'objectiu central és educar des de les ciències socials i per la ciutadania, cal no perdre de vista aquest focus per anar associant-hi els continguts constantment. Alhora, reconeixem també que cal fer una segona situació d'aprenentatge complementària a aquesta, enfocada a explorar el poder des d'una basant més global, institucional, política i econòmica. Esperem poder-la fer ben aviat.

- Haver fet prou conscient del valor de transferir els continguts treballats a classe de socials, al dia a dia de la convivència a l'aula i al centre.

L'educació per la pau posa el seu focus en preparar les persones per a la transformació. La majoria d'activitats parteix d'una reflexió personal i, en aquest sentit, destaquem la importància de que la situació d'aprenentatge no es quedi només en una reflexió o en l'adquisició de nous coneixements, sinó que motivem l'alumnat a que incorpori el que hem treballat per créixer personalment i col·lectivament tot millorant la convivència a l'aula i al centre.

- Que hi hagi activitats que puguin semblar reiteratives i l'alumnat no n'entengui els matisos. Valorar quines i quantes activitats necessita aquest grup.

Som conscients que hi ha algunes activitats que tenen punts de similitud, alhora, les hem posades totes perquè hi veiem matisos importants. De tota manera, hem optat per explicar cada activitat per separat perquè pugueu escollir quin menú d'activitats considereu més pertinent pel vostre grup.

- No haver recollit més evidències del procés per utilitzar-les per demostrar als nois i noies la seva evolució i aprenentatges.

Reconeixem que ens cal millorar la planificació de l'avaluació. L'hem anat fent sobre la marxa i ens hem adonat que això ha fet que no poséssim prou atenció en recuperar materials propis dels nois i noies, recurs que en altres projectes hem constatat que és molt valuós per fomentar la reflexió crítica, ja que és informació generada i contrastada directament per ells i elles. Alhora, ens adonem també que haver recollit aquestes evidències ens hagués estat molt útil per enfortir el document que teniu entre mans. És a dir, ens cal millorar la capacitat de fer de la nostra feina com a docents un exercici més sistemàtic de recerca-acció, tenir l'habilitat de fer-ho ens ajudarà a millorar.

- Hi ha el risc de que la resta de professorat no entengui la complexitat del projecte.

Aquest és un projecte que interpel·la directament al professorat, ja que convida a revisar el propi model d'autoritat, això pot generar resistències expressades de formes diverses (manca d'interès, considerar-lo poc idoni, etc.). Alhora, ja hem comentat que és un projecte que convida a l'evolució com a docent. Des d'aquesta perspectiva, fer-lo amb algun company de suport pot permetre un creixement ben interessant a l'equip docent, a més de reforçar l'autoritat i el vincle amb el grup, només requereix que ambdós col·legues mostrin una actitud d'obertura al canvi i a la reflexió crítica, d'escolta atenta i observació, i de predisposició a la innovació.

6. Bibliografia i referències

Diamond, J.[@juliediamond8131] [The New Rules of Power](#)

Diamond, J (2022) *El poder. Una guía de uso*. Salamanca: Turner publicaciones SL

Escola de Cultura de Pau (s.d) [Entendre el paper del rang](#)
(<https://escolapau.uab.cat/municipisipau/municipis/Ficha16.pdf>)

López Martínez, M (s.d.) Poder, política y noviolencia. UdG (2004) *Manual de paz y conflictos*. (págs. 357-384)

Mindell, A. (2004) *Sentados en el fuego. Cómo transformar grandes grupos a través del conflicto y la diversidad*. Ed. Icaria.

VeneKlasen, L.; Miller, V. (s.d.) [Un Nuevo Tejido del Poder, los Pueblos y la Política: Guía de Acción para la Incidencia y la Participación Ciudadana](#). Guatemala: JASS-poder colectivo.

Aquesta publicació està subjecta a una llicència de Creative Commons. Es permet la reproducció total o parcial, la distribució i la comunicació pública de l'obra, sempre que no sigui amb finalitats comercials, i sempre que es reconegui l'autoria de l'obra original. No es permet la creació d'obres derivades.

El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva de l'Escola de Cultura de Pau i no reflecteix l'opinió de l'ACCD ni de la Generalitat de Catalunya.

ecp escola de
cultura de pau

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Escola de Cultura de Pau
Parc de Recerca, Edifici MRA,
Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Espanya)
+34 93 586 88 42
pr.conflict.escolapau@uab.cat
escolapau.uab.cat
[@escolapau](#)
[EscolaPau](#)

Amb el suport:

**Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament**

**Generalitat
de Catalunya**